

Den Blaa Hawaii

MEDLEMSBLAD FOR STAVANGER FILATELIST-KLUB. AUGUST 2011

VELKOMMEN TIL RYFYLKE 2011

30. september - 2. oktober 2011

i Stavanger Sjøfartsmuseum,
Nedre Strandgate 17 & 19, Stavanger.

Alt er klart til tre hyggelige og inspirerende
frimerke-dager. Se og opplev, snakk med andre sam-
lere. Handlerstands og auksjon.

Bokpresentasjon.

Premieutdeling for tegne-konkurransen
for barn

Fredag 30. september 11:00 til 19:00

Åpning, bokpresentasjon

Lørdag 1. oktober 11:00 til 16:00

Auksjon

Søndag 2. oktober 11:00 til 16:00

Vi ønsker alle frimerkesamlere velkommen

Møteprogram høsten 2011

23. august Vi starter opp etter sommeren. Miniauksjon ca. kl 20.30.
13. september Bokpresentasjon: Oddbjørn Salte , Miniauksjon ca. kl 20.30.
27. september Papirtyper. Audstein Dybwad . Miniauksjon ca. kl 20.30
- 30.9.-2.10. Frimerkeutstillingen Ryfylke 2011 i Stavanger sjøfartsmuseum
11. oktober Oppsummering av Ryfylke 2011. Miniauksjon ca. kl 20.30.
25. oktober Bytemøte. Miniauksjon ca. kl 20.30.
8. november Bursdagsmøte, vi feirer klubbens 86-årsdag med gratis kaffe og kake.
22. november Bytemøte. Miniauksjon ca. kl 20.30.
13. desember Julemøte m/ julemiddag og juleutlodning

Vi holder møtene våre i Ågesentunet, Åsenveien 6 i Hillevåg, hver andre og fjerde tirsdag i måneden, med start klokken 20:00. Dørene åpnes klokken 19:00. Vanligvis finner du informasjon om møtene i Stavanger Aftenblad , Pluss, (Kultur og Hva skjer) og Rogalands Avis og Siddisland

Velkommen til en spennende frimerke høst.

VI ØNSKER ALLE FRIMERKESAMLERE VELKOMMEN

På møtene treffer du andre filatelistar innenfor de aller fleste samleområder: General-, motiv-, tema-, postkort-, lokal posthistorie- og andre spesialsamlere, mens andre har et album å fylle.

I løpet av høsten blir det avholdt en mini-auksjon på hvert møte
Det vil være medlemmer på møtene som deler dine interesser, de kan gi råd og
veileddning og være interessante diskusjonspartnerne.
Klubben har et lite bibliotek av håndbøker og kataloger.

**Har du huller å fylle i samlingen din har vi mange
utvalgshefter, som gir deg gode og rimelige muligheter
for supplement.**

Den Blaa Hawaii

Utgitt av Stavanger Filatelist-Klub. Postboks 604,
4003 Stavanger, Redaktør Erik Chr. Martens

Ekspress og Fjorddrott

- dei legendariske sjøbussane

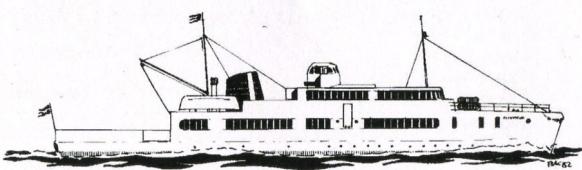
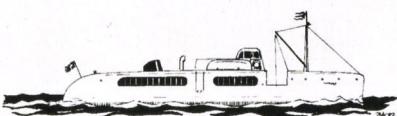
Bård Kolltveit

"Ei kryssing av ein torpedobåt og ein solskinsbuss" var ein råkande karakteristikk av farkosten som 9. juni 1937 vart sjøsett ved hjelp av ein flytekran frå DSD-verkstaden på Klasaskjeret, og som dermed innvarsla eit epokeskifte i norsk lokalfart. Her var det i sanning ei nyskapning: med omvendt spring (høgast midtskips), mest ingen utvendig dekksplass, berre ein stor salong i full skipsbreidd og med stolar innover frå lange vindaugerekker som på ein buss og med ein etterende som runda seg ned i ein boge til vasslinna. Det sa seg sjølv at ordet *buss* knytte seg til nyskapningen, m.a. torpedobuss, nautibuss og ryfylkebuss, men det var *sjøbuss* eller *fjordbuss* som gjekk av med sigen.

Trass i alle teknologiske framsteg sidan hulbåten *Ryfylke* i 1855 kom i fart mellom Stavanger og distriktet som gav båten namn, hadde både ruteferdsle og rutebåtane langt på veg halde seg uendra gjennom åtti år: Med sine 8 – 10 knop tok dampen seg god tid for å frakta både folk og fe til og frå tallause bryggjer. Dei "kondisjonerte" reiste på første plass akter, medan folk flest heldt seg framme i "bondestova" med stutasalen som nærmeste granne.

Ludvig Thorsen, den tekniske direktøren i DSD, hadde lenge prøvd å finna fram til ein skipstype som betre kunne nytta fordelane med dieselmotoren enn det ein oppnådde med tradisjonelle skrov. Løysinga fann han i ein lett,

Tegninger av artikkelforfattere. Bård Kolltveit av "Ekspress" og "Fjorddrott"

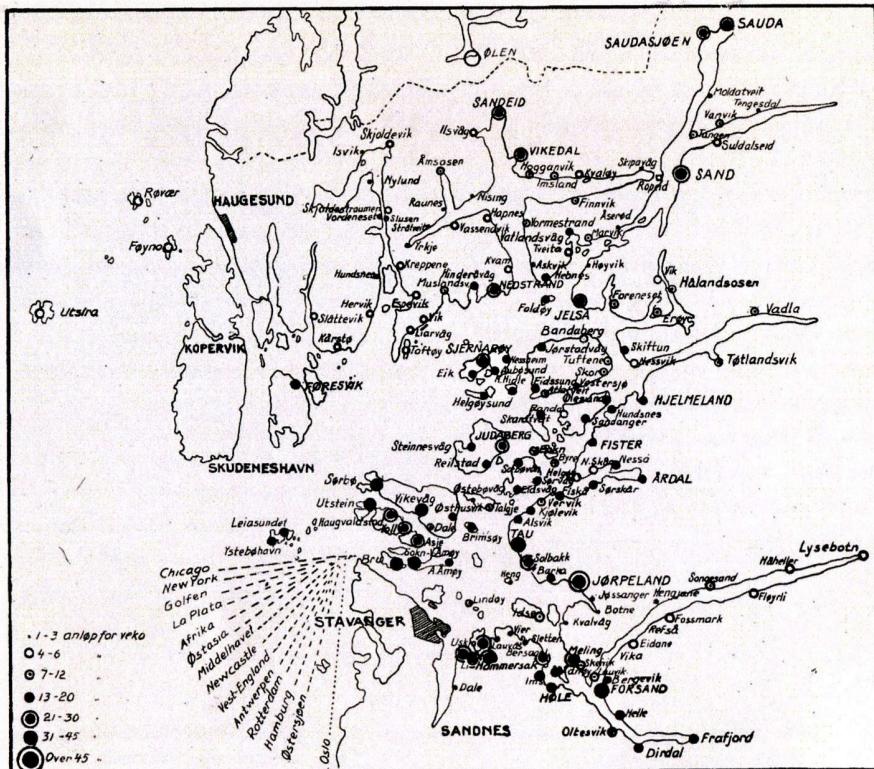
grunn, snøgtgåande skipstype, og ut av desse idéane voks sjøbssen fram.

Nyskapingen frå Klasaskjeret braut med alle innarbeidde tradisjonar i lokalfarten - tekniske, sosiale og kulturelle. Medan båtane hittil gjerne vart oppkalla etter lokalsamfunn og distrikt, bar namnet *Ekspress* bod om nye tider og andre prioriteringar. Ekspress og fart høyde i hop, og sjøbussen var nettopp etla til rask skyss, meir av folk enn av fe. 13 – 14 knop hadde hittil vore ein utopi i lokalfarten.

På *Ekspress* var det heller ikkje noko klassekilje – her var alle like, i samsvar med ordet buss som skriv seg frå det latinske *omnibus*, som tyder *for alle*.

Ekspress og systerbåten *Ekspress II* som kom året etter var banebrytarar, men sjøle gjennombrotet skjedde i 1939 med *Fjorddrott*. 15 knop i rutefart og med eit par knop i reserve, to propellarfor lettare manovrering og plass for bilar i tillegg til lettare gods, gjorde *Fjorddrott* til ein sensasjon som vekte oppsikt langt utanfor landegrensene.

Både under og særleg i tiåret etter krigen kom ei rad nybygg som med større og mindre rett vart kalla sjøbussar. Likevel blir *Fjorddrott* ståande som sjøle toppunktet i utviklinga av denne skipstypen, både i DSD og i andre selskap, noko som framfor alt

Kartet som viser rutebåtkaiane kring 1950 er kopiert frå boka
"Det norske næringsliv. Rogaland Fylkesleksikon" frå 1950.

Fjordso/ og Fjordbris frå 1948 var bygd over same leist, men tonnasjen var større og maskinkrafta og dermed farten mindre. Sjølv om Hau gesund og dei andre utbåtjagarane som vart ombygde for lokalfart gjorde nok same fart som Fjorddrott og planloysinga var på mange måtar den same, men dei stiller likevel i ein annan storleikskategori enn den klassiske sjøbussen.

Dei mange sjøbussane som kom i fart i Bergensområdet var sjeldan gode for meir enn 13 – 14 knop. Trass i store salongar og buss-sete bar mange såkalla sjøbussar frå femtiåra med seg trekk frå dei gamle fjordabåtane – moderat fart og god plass både for gods og passasjerar. Blant klare døme i så måte var dei to ombygde landgangsbåtane Sauda og Sand. Dei tok seg sakte godt ut med kvite skrog og store vindauge og bussinteriør, men med ein marsjfart på 10,5 knop var det ikkje så mykje att av ideane til Ludvig Thorsen. Det same galldt dei siste tilskota til ”den kvite flåten” – Skudenesh, Sjernarøy og Rennesøy frå slutten av 1950-åra.

At den første hydrofoilbåten som kom i fart på Ryfylkefjordane seinsommaren 1961 fekk namnet Ekspressen var både ein honnør til banebrytaren frå 1937 og eit signal om at ein ny epoke i fjordferdsla var i emning. Vegen var ikkje lang frå hydrofoilbåten til westamaranen og andre snoeggåttypar med det doble av farten som jamvel Fjorddrott kunne presta.

Ekspress II og Ekspress vart omdøypte til Strand og Snogg i 1969 og 1971. I 1968 og 1973 vart dei selde og gjeikk begge til opphogging i 1977. Fjorddrott vart til flytande lager på Jørpeland i 1972 med namnet Fjordsveis. Etter fånyttes bevaringsfreistnader vart den mest legendariske av alle sjøbussar senka på Nedstrandsfjorden 4. oktober 1985.

Artikkelen er skrevet av:

Bård Kollveit, pensjonert direktør frå Norsk Sjøfartsmuseum, er historikar og forfattar av bøker med tilknyting til sjøfarts- og samferdslehistorie.

Posthistorie til sjøs

I forbindelse med arrangementet av Ryfylke 2001 har vi i samarbeid med Skanfil utarbeidet en minnefolder. Den er frankert med NK 797 og stemplet Stavanger. Vedlagt følger et innlegg med reproduksjon av utkastene til Norges første frimerke, utgitt i samarbeid med Posten Norge - Frimerketjenesten. Teksten som omhandler de første fjord-bussene til DSD er skrevet av Bård Kollveit, tidligere direktør ved Norsk Sjøfartsmuseum.

Etter at "Fjorddrott" hadde gått prøveturer 12. juni og 15. juni 1939 gikk skipet inn i en rute som overgikk alle tilvante begreper om hva som var mulig: Om morgen fra Sauda kl. 7:00 til Stavanger, så til Haugesund med retur til Stavanger for så å fortsette til Sauda med ankomst kl. 20:25. En distanse på 164 nautiske mil, og denne ruten utførte "Fjorddrott" alle dager hele året. Maken til kjøring var aldri sett i rutefart langs kysten.*

Postmesteren i Stavanger sendte ut denne melding 13. juni 1939:

Ny rute Stavanger—Haugesund.

Fra 15 juni d. å. underholdes en ny postrute mellom Stavanger og Haugesund i forbindelse med den gjennomgående postforbindelse Oslo—Stavanger.

Ruten underholdes alle hverdager etter følgende ruteplan:

fra Stavanger	kl. 11.15
til Haugesund	• 13.25
fra —————	• 13.35
til Stavanger	• 15.45

Inntil videre vil det underholdes postekspedisjon på skipet. Postekspedisjonen vil benytte Ryfylke postekspedisjons stempler, signeret m. v. (1569/1939 A) Den nye ruten innebar en raskere postforbindelse mellom Oslo, Kopervik og Haugesund og vice versa.

Sørlandsbanen var åpnet fram til Kristiansand, derfra buss til Flekkefjord videre med Jærbanen.

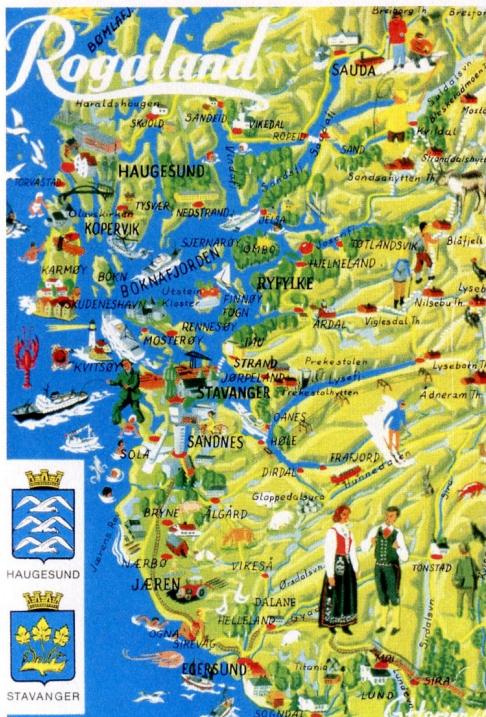
Rutetabellen for tog, buss og båt var:
Oslo 20:10, Kristiansand 3:35, Flekkefjord 8:05, Stavanger 11:15, Fjorddrott 11:15 til Haugesund 13:25

*Kipp fra DSD's jubileumsbok 1955

VELKOMMEN TIL RYFYLKE 2011

30. september til 2. november. Stavanger Sjøfartsmuseum

La dette postkortet introdusere fri-
merkeutstillingen RYFYLKE 2011,
hvor mange av eksponatene koncen-
trerer seg om postgangen i vår region.
De mange posthus, skipsruter og
stempler fra kjente og mindre kjente
steder.

Oddbjørn Salte presenterer boken:

*Posten som kom og gikk
i Stavanger Amt fra 1652.*

Jeg regner med at du kommer og ta
gjerne med deg venner og bekjente.

Gratis adgang for alle!

Her blir det utstilling av tegnekonku-
ransen for barn.

Handlerstands for alle dere som er
på jakt etter noe spennende til sam-
lingen.

Salg av utstillingens
filatelistprodukter.

En liten smakebit på Ryfylke stempler. Velkommen til RYFYLKE 2011

Skal du montere en samling?

Vi har utvalg i A4-ark – også for PC – og sender deg gjerne gratis prøveark sammen med SAFE-katalogen.

Sørlandets Frimerke- og Myntsenter AS

Henrik Wergelands gate 52 - Postboks 768, 4666 Kr. sand S
Tlf. 38 02 69 02 - Fax 38 02 51 62 - E-post: safe@frisurf.no
www.safealbum.no

Missionary Zeal

Artikkelen tar for seg Madagaskar på 1800-tallet når det gjelde manglende posttjeneste for britter og franskmenn, og at denne tjenesten ble utfyldt av norske misjonærer. De lokale fri-merkene de utga, er noen av de sjeldneste av verdens frimerker, utgitt av misjonen. Uansett hva vi tenker om de europeiske kolonister på 1800-tallet, kan vi bare med beundring se på det engasjementet og motet kristne misjonærer utviste. De forlot hjemlandet for å spre det kristne budskap i land hvor naturbetingelsene var vanskelige og lokalbefolkningen ofte fiendtlig innstilt. Madagaskar, den store øyen, utenfor Afrikas østkyst var et slikt område. Her var det tett regnskog, sykloner og dødelig malaria. I artikkelen trekkes det fram utsagn fra en britisk marineoffiser i 1837: *Dette er det mest barbariske og minst siviliserte land jeg har besøkt.* I 1857 forbød dronning Ranavalona alle utlendinger å reise inn i landet. Dette ble senere lempet på.

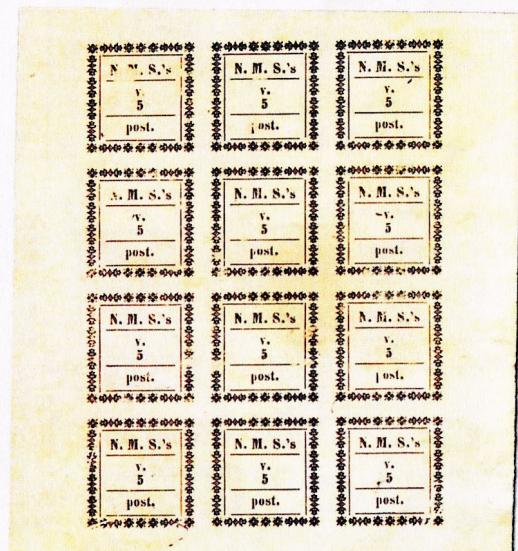

NMS ikke bare bygde kirker som denne i Antananarivo, de etablerte også egen posttjeneste

Det Norske Misjonsselskap sendte sine første misjonærer til Madagaskar i 1867. I tillegg til å spre det kristne budskap var det av største viktighet å få slutt på salg av slaver. Den største stammen, Merina, drev slavehandel med salg av andre innfødte. Her var også misjonærer fra England og Frankrike, men nordmennene var blant dem som dekket et stort område med hovedkvarter i hovedstaden Antananarivo.

Misionær post.

I fravær av et nasjonalt postverk på Madagaskar hadde de europeiske nybyggere behov for å effektivisere de postale tjenester.

Komplett ark med 5v, fra den tredje trykking

For å etablere en posttjeneste utnevnte britene en postmester i Antananarivo med ansvar for å sende post fra havnen Tamatave med franske skip.

Det Norske Misjonsselskap (NMS) hadde drevet en privat posttjeneste for pakker fra 1887, og i 1888 besluttet at tjenesten også skulle omfatte brev.. Denne tjenesten ble tilbuddt Madagaskars regjering, utenlandske delegasjoner og publikum. Volumet steg raskt og NMS måtte innkreve porto for å dekke omkostningene ved bruk av frimerker. Tjenesten var gratis for landets myndigheter som hadde det privilegium å sende sin post portofritt. En trykkpresse som alt var brakt til Madagaskar i 1877 var den som trykte frimerkene. De ble laget utelukkende med hjelp av typografisk materiell. Trykkingen startet i 1894 i Antananarivo under ledelse av pastor Lars Meling.

Bruk av typografisk materiell er velegnet for små oppslag, men aberet er mangel på likhet fra det ene trykk til det neste.

Frimerkene ble trykket i sort, men noen ganger ble trykket grått da maskinen var vanskelig å stille inn for samme fargeføring.

Papiret var uten vannmerke, hadde varierende tykkelse og farge, fra hvitt til lyst brunngult.

De første utgivelsene var utgitt med norsk pengeverdi. De fleste forståsegspåere er enige at den første utgivelse

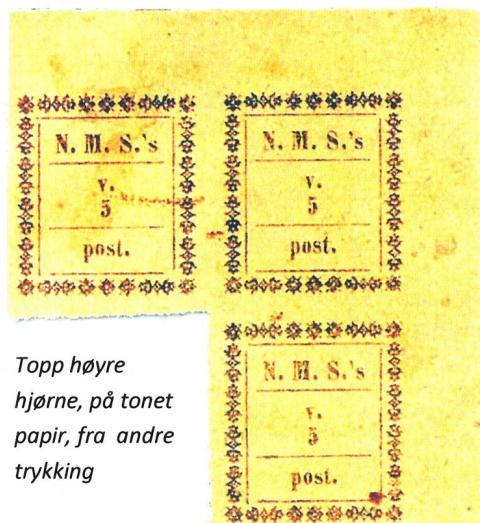
Første trykning,
annullert 95

Konvolutt med 5v frimerke,
annullert 29 april 1894

hadde to verdier, 1-era 5-vri, "era" var fonetisk for norsk pengeverdi "øre". For å tilfredsstille britene var den andre utgaven utgitt med verdier i pence.

Det viser seg at begge verdier ble brukt samtidig, da begge er funnet stemplet i 1894 og 1895. Den høyeste verdi var for pakker og den minste for brev.

Topp høyre
hjørne, på tonet
papir, fra andre
trykking

Opplag

Hvor mange frimerker NMS trykte er ikke registrert. Men en offisiell rapport fra 1994 gir en pekepinn. Her opplyses det at det er trykt frimerker til en samlet verdi av 280 shilling så langt.

Dersom det antas at behov for frimerker en mindre for pakkepost enn for brev, kan fordeling være 4000 1/3d for brev, og 2000 1d for pakkepost. Dette var frimerker utgitt over en 10 måneders periode av NMS.

Etter grunnleggingen av British Inland Mail i 1895 og økende fransk postservice etter at Frankrike gjorde krav på Madagaskar i 1896, fikk NMS frimerkene en relativt kort levetid.

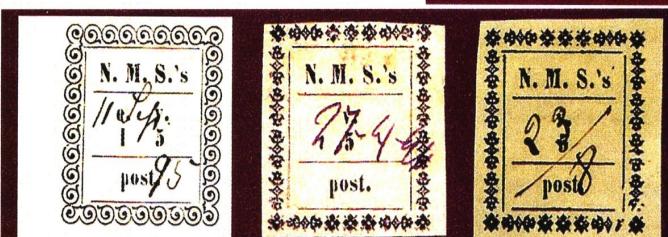
De fleste NMS's frimerkene er stemplet i 1894 og 1895, farre i 1896 og 1897. Det er hevdet at siste annulling fant sted 11. september 1899.

Et sammendrag av artikkelen i august-utgaven av Stamp Magazine. (Erik Chr. Martens)

ABOVE: A single example of the 1/3d with no stops or apostrophe showing in 'N.M.S.', pen-cancelled with the date of April 14, 1894

ABOVE: A single example of the 1/d with stops and an apostrophe showing in 'N.M.S.', pen-cancelled with a simple cross

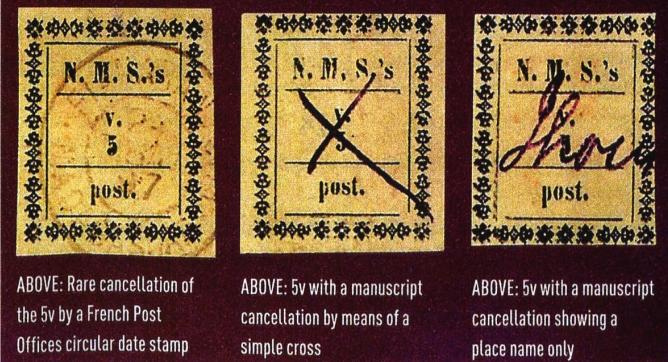

ABOVE: 1e 5v with a manuscript cancellation of the full date in black

ABOVE: 5v with a manuscript cancellation of the full date in purple

ABOVE: 5v with a manuscript cancellation showing the date without the year

Illustrasjonene
er hentet fra
artikkelen i
Stamp Maga-
zine

ABOVE: Rare cancellation of the 5v by a French Post Offices circular date stamp

ABOVE: 5v with a manuscript cancellation by means of a simple cross

ABOVE: 5v with a manuscript cancellation showing a place name only

Avsender: Stavanger Filatelist-Klub, Postboks 604, 4003 Stavanger

Posthistorie til sjøs

Til høsten arrangeres frimerkeutstillingen Ryfylke 2011 i Stavanger. Utstillingen arrangeres i samarbeid med Sjøfartsmuseet, og har dermed tema basert på post- og rutebåttrafikk i Ryfylke.

DSD (Det Stavangerske Dampsksibelskap) er stiftet i 1855, samtidig med Norges første frimerke.

Den første båten var hjuldamperen "Ryfylke". DSD var en pioner i postførende rutetrafikk i Norge, og utviklet båttypen i mellomkrigstiden som revolusjonerte postgangen. MS Fjorddrott og MS Ekspress I og II, MS Sleipner var eksempler på dette.

Bård Kolltveit, tidligere direktør i Norsk Sjøfartsmuseum i Oslo, har skrevet bøker om dette pionerarbeidet, og han har skrevet en tilpasset tekst for denne folderen, samtidig som han signerer hver enkelt folder. Folderen har innlegg med reproduksjoner av forslag til Norges første frimerke, utgitt i samarbeid med Posten Norge - Frimerketjenesten. På forsiden er påsatt NK 797, som er avstemplet Stavanger.

Kr. 200,-

Besøk oss på internett:

www.skanfil.no

BESTILLINGSKUPONG

Jeg bestiller:

_____ stk nr. A0811, Posthistorie til sjøs, á kr 200,-

Send meg også:

- GRATIS prislister frimerker Portotillegg kr 39,- pr. bestilling.
 GRATIS auksjonskatalog

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr./sted: _____

Underskrift: _____ (Person fylt 18 år)

Send inn kupongen, eller kontakt oss på:
tlf. 52 70 39 40 - fax 52 70 39 49 - e-post: skanfil@skanfil.no

PORO

 SKANFILA
- sentrum for samler

Postboks 2030
5504 HAUGESUND